

Bryssel, 14. heinäkuuta 2026
(OR. en)

11867/26

EDUC 331
SOC 493
EMPL 277
JEUN 196
COMPET 955
ECOFIN 1005

SAATE

Lähettiläjä:	Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine DEPREZ
Saapunut:	10. heinäkuuta 2026
Vastaanottaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Kom:n asiak. nro:	COM(2026) 363 final
Asia:	KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE kestävää kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja selviytymiskykyä tukevasta ammatillisesta koulutuksesta annetun neuvoston suosituksen täytäntöönpanosta

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2026) 363 final.

Liite: COM(2026) 363 final

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 10.7.2026
COM(2026) 363 final

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE

**kestävää kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja selviytymiskykyä tukevasta
ammattillisesta koulutuksesta annetun neuvoston suosituksen täytäntöönpanosta**

{SWD(2026) 181 final}

1. Johdanto – kertomuksen tarkoitus, laajuus ja menetelmät

SEUT-sopimuksen 165 ja 166 artiklan mukaisella ammatillisesta koulutuksesta koskevalla eurooppalaisella yhteistyöllä on ollut tärkeä rooli jo vuosia. Neuvoston vuonna 2020 antamassa suosituksessa kestävästä kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja selviytymiskykyä tukevasta ammatillisesta koulutuksesta, jäljempänä 'ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annettu neuvoston suositus', esitettiin ammatillisesta koulutuksesta koskeva visio ja siihen liittyvät pitkän aikavälin uudistamisperiaatteet. Marraskuussa 2020 osana Kööpenhaminan prosessia annetulla Osnabrückin julistuksella täydennettiin ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annettua neuvoston suositusta konkreettisemmilla ja lyhyemmällä aikavälillä toteutettavilla kansallisilla ja EU:n tason toimilla. Julistuksella pyrittiin erityisesti nykyaikaistamaan ammatillisesta koulutusta varmistamalla sen nopea mukauttaminen työmarkkinoiden tarpeisiin, parantamalla oppimispolkujen joustavuutta ja valmentamalla ammattiopiskelijoita vihreään ja digitaaliseen siirtymään. Ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetussa neuvoston suosituksessa sekä Osnabrückin julistuksessa vahvistetaan EU:n ammattikoulutuksen toimintapuitteet kaudelle 2020–2025 yhdessä muiden strategia-asiakirjojen ja politiikkojen kanssa. Näitä ovat esimerkiksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma, Euroopan osaamisohjelma, digitaalinen vuosikymmen -ohjelma ja eurooppalaisen koulutusalueen strategiset puitteet.

Ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annettu neuvoston suositus sisältää seuraavat painopisteet:

- ammatillinen koulutus sopeutuu ketterästi työmarkkinoiden muutoksiin
- joustavuus ja etenemismahdollisuudet ovat ammatillisen koulutuksen ytimessä
- ammatillinen koulutus on innovoinnin ja kasvun liikkeellepanevana voima, joka valmistaa oppijoita digitaaliseen ja vihreään siirtymään sekä ammatteihin, joille on suuri kysyntä
- ammatillinen koulutus on houkutteleva valinta, ja se perustuu nykyaikaiseen ja digitalisoituun koulutuksen ja osaamisen tarjontaan
- ammatillinen koulutus edistää yhtäläisiä mahdollisuuksia
- ammatillisen koulutuksen tukena on laadunvarmistuksen kulttuuri.

Ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetun neuvoston suosituksen painopisteet sopivat laajempaan poliittiseen rakenteeseen ja yhdistävät ammatillisen koulutuksen työllisyyteen, talouskehitykseen ja kilpailukykyyn, usein alakohtaisesti. Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskevassa vuosikertomuksessa 2026¹ korostetaan nimenomaisesti, että osaamisen kehittäminen muun muassa ammatillisen koulutuksen avulla on olennaisen tärkeää työvoimapulan ratkaisemiseksi. Vuodesta 2020 lähtien työvoima- ja osaamispuula on pahentunut ammatillisiin koulutusohjelmiin liittyvillä aloilla, kuten rakennusalla, kuljetusalalla, terveydenhuollossa, valmistusteollisuudessa, puhtaiden teknologioiden alalla ja

¹ Euroopan komissio (2026), sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskeva vuosikertomus 2026. Saatavilla osoitteesta: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/2026-annual-single-market-and-competitiveness-report_en.

puolustusallalla, mikä on entisestään lisännyt ammatillisen koulutuksen merkitystä työmarkkinoilla tarvittavien taitojen tuottamisessa. Osaamiseen liittyvät haasteet ovat yksi pk-yritysten yksilöimistä kasvun esteistä kaikilla aloilla, ja ammatillinen koulutus on avainasemassa sellaisen osaamisen tuottamisessa, jota eurooppalaiset yritykset tarvitsevat menestyäkseen.

Eures-verkoston vuonna 2024 laatiman työvoimapulaa ja työvoiman ylitarjontaa koskevan raportin mukaan yhdeksän kymmenestä EU:n tärkeimmästä alasta, joilla on työvoimapulaa,² edellyttää ammattitutkintoa. Ammatillisen koulutuksen merkitys näkyy näin ollen useissa EU:n politiikoissa. Ammatillisen koulutuksen ohjelmat ja oppisopimuskoulutus ovat keskeisessä asemassa muun muassa osaamissopimuksen valmistusteollisuuden, rakennusalan, matkailun, kestävän energian ja digitaalialan osaamisstrategioissa.³ Vastaavasti [eurooppalainen oppisopimussyhteenliittymä](#) järjestää toimintaa, jolla tuetaan eri talouden aloja (esimerkiksi rakennus-, matkailu-, majoitus- ja ravitsemisalaa sekä hoito-/pitkäaikaishoitoalaa) alakohtaisten oppisopimusohjelmien edistämässä ja vahvistamisessa.

Osaamisunionia koskevassa vuoden 2025 tiedonannossa⁴ ja vuonna 2026 annetussa neuvoston suosituksessa inhimillisestä pääomasta Euroopan unionissa⁵ korostetaan, että työmarkkinoiden tarpeisiin vastaavat ammatillisen koulutuksen järjestelmät ovat avainasemassa osaamisen kohtaanto-ongelman korjaamisessa. Vuoden 2025 puhtaan teollisen kehityksen ohjelmassa⁶ todetaan, että vähähiiliseen talouteen siirtymisen tukeminen edellyttää osaamisvajeen korjaamista keskeisillä aloilla. Kohtuuhintaista asumista koskevan eurooppalaisen suunnitelman⁷ 7 toimen mukaisella Euroopan asuntorakentamisstrategialla pyritään lisäämään ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta rakennusallalla muun muassa edistämällä kumppanuuksia yliopistojen, ammatillisen koulutuksen tarjoajien, yritysten, työmarkkinaosapuolten ja soveltavaa tutkimusta tekevien laitosten välillä. Lisäksi vuoden 2025 uutta eurooppalaista Bauhausia koskevassa tiedonannossa ilmoitettiin nuorille suunnatun oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tukemisesta.⁸ Myös auto-, teräs-, metalli- ja kemikaaliteollisuuden alakohtaisissa toimintasuunnitelmissa korostetaan osaamisen ja sosiaalisen ulottuvuuden merkitystä näiden alojen kilpailukyvyn turvaamisessa. Ammatillinen koulutus edistää myös nettonollateollisuussäädöksen tavoitteita, ja Net-Zero

² Hitsaajat ja kaasuleikkaajat, sairaanhoitajat, kokit, rakennussähköasentajat, putkiasentajat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, levyseppähitsaajat, koneenasentajat ja koneistajat, teurastajat, kalankäsittelijät ym.

³ Euroopan komissio (päivämäärä puuttuu), Industrial ecosystems and partnerships. Osaamissopimus. Saatavilla osoitteessa: https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships_fi.

⁴ Euroopan komissio (päivämäärä puuttuu), Osaamisunioni. Saatavilla osoitteessa: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/union-skills_fi.

⁵ Euroopan unionin neuvosto (2026), Osaamisvajeen korjaaminen: neuvostolta suositus inhimillisestä pääomasta. Saatavilla osoitteessa: <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2026/03/09/tackling-the-skills-shortage-council-adopts-recommendation-on-human-capital/>.

⁶ Euroopan komissio (päivämäärä puuttuu), puhtaan teollisen kehityksen ohjelma. Saatavilla osoitteessa: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/clean-industrial-deal_fi.

⁷ Euroopan komissio (päivämäärä puuttuu), kohtuuhintaista asumista koskeva eurooppalainen suunnitelma. Saatavilla osoitteessa: <https://housing.ec.europa.eu/european-affordable-housing-plan>.

⁸ Euroopan komissio (päivämäärä puuttuu), Uusi eurooppalainen Bauhaus – visiosta toteutukseen. Saatavilla osoitteessa: <https://new-european-bauhaus.europa.eu/new-european-bauhaus-vision-implementation>.

Industry Academies -koulutusyhteisliittymä⁹ tukee ammatillisen koulutuksen mukautumista teknologisiin innovaatioihin ja parantaa kilpailukykyä muun muassa kehittämällä alakohtaisia oppimissohjelmia, jotka on suunniteltu yhdessä teollisuuden toimijoiden kanssa.

Nämä poliittiset puitteet huomioiden tässä kertomuksessa esitellään uudistuksia ja toimia, joita jäsenvaltiot ovat toteuttaneet ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetun neuvoston suosituksen hyväksymisen jälkeen. Kertomuksen tarkoituksena ei ole arvioida näitä toimia ja uudistuksia tai niiden vaikutuksia, vaan pikemminkin tarkastella toimia viisi vuotta ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetun neuvoston suosituksen hyväksymisen jälkeen suosituksen 36 artiklan mukaisesti. Tarkastelu perustuu kansallisella ja Euroopan unionin tasolla käytettävissä oleviin tietoihin ja Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämisskeskuksen (Cedefop) suorittamaan vuositason seurantaan. Cedefop ja Euroopan koulutussäätiö (ETF) ovat vuodesta 2020 lähtien toteuttaneet Euroopan komission ehdottamaa ja ammatillisen koulutuksen neuvoa-antavan komitean hyväksymää yhdenmukaista seuranta-ammattillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetun neuvoston suosituksen sekä Osnabrückin julistuksen painopisteiden mukaisesti. Kertomus perustuu pitkälti tähän seurantaan ja jäsenvaltioiden kansallisiin täytäntöönpanosuunnitelmiin, jotka on laadittu ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetun neuvoston suosituksen hyväksymisen jälkeen¹⁰. Vuonna 2022 jäsenvaltiot laativat kansalliset täytäntöönpanosuunnitelmat, joissa kuvaillaan toimet, jotka ne aikovat toteuttaa EU:n painopisteiden huomioon ottamiseksi ammatillisessa koulutuksessa tulevana vuosina. Kertomus perustuu suurelta osin jäsenvaltioiden toteuttamien toimien tarkasteluun.

Euroopan komissio on konsolidoinut kertomuksen, ja kertomus perustuu ammatillisen koulutuksen neuvoa-antavassa komiteassa jäsenvaltioiden kanssa käytyyn tiedonvaihtoon sekä tilastotietoihin. Tietoja on kerätty erityisesti ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetussa neuvoston suosituksessa asetettujen kolmen määrällisen tavoitteen nykytilasta. Kertomuksen pohjana on käytetty myös useita poliittisia asiakirjoja ja tutkimuksia. Kertomuksessa tarkastellaan myös EU:n tason toimia, joilla tuetaan jäsenvaltioiden pyrkimyksiä nykyaikaistaa ammatillisen koulutuksen järjestelmiä, mukaan lukien tietoa EU:n tukemien ja rahoittamien toimien ja uudistusten täytäntöönpanosta. Tarkemmat tiedot ovat saatavilla tähän kertomukseen liittyvästä komission yksiköiden valmisteluasiakirjasta.

Tämä kertomus tarjoaa hyödyllistä tietoa tulevaa ammatillisen koulutuksen EU-strategiaa varten, josta ilmoitettiin 5. maaliskuuta 2025 annetussa osaamisunionia koskevassa tiedonannossa. Hiljattain hyväksytty Herningin julistus houkuttelevasta ja osallistavasta ammatillisesta koulutuksesta kilpailukyvyyn ja laadukkaiden työpaikkojen lisäämiseksi 2026–2030, tuleva ammatillisen koulutuksen EU-strategia ja ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annettu neuvoston suositus muodostavat uudet EU:n ammattikoulutuksen toimintapuitteet vuoden 2025 jälkeisellä kaudella.

⁹Euroopan komissio (päivämäärä puuttuu), Industrial ecosystems: strengthening EU competitiveness through partnerships. Saatavilla osoitteessa: <https://ec.europa.eu/newsroom/growth/items/823315/en>.

¹⁰ Kaikki EU:n jäsenvaltiot Irlantia ja Tšekkiä lukuun ottamatta ovat laatineet kansallisen täytäntöönpanosuunnitelman. Suunnitelmat on julkaistu komission verkkosivustolla.

2. Kolmen määrällisen tavoitteen tilanne

Ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetussa neuvoston suosituksessa asetettiin täytöntöönpanon edistymisen seuraamiselle määrälliset tavoitteet, jotka koskevat työssäoppimismahdollisuuksia, ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllisyysastetta ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden liikkuvuutta. Tavoitteet määritellään EU:n keskiarvoina, jotka jäsenvaltioiden on yhteisesti saavutettava vuoteen 2025 mennessä.

Viimeisimpien saatavilla olevien tietojen mukaan EU:ssa keskimäärin:

1. 20–34-vuotiaista ammatillisesta koulutuksesta hiljattain valmistuneista **66,0 prosenttia**¹¹ oli osallistunut työssäoppimiseen vuonna 2025, mikä ylitti **60 prosentin tavoitteen**.
2. 20–34-vuotiaista ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista **80,2 prosenttia**¹² oli työllistynyt vuonna 2025, mikä on lähellä **82 prosentin tavoitetasoa**.
3. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden liikkuvuuden tavoiteaste oli **2,1 prosenttia vuonna 2021** ja huomattavasti alhaisempi kuin ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetussa neuvoston suosituksessa **vuodelle 2025 asetettu tavoitetaso 8 % prosenttia**. Vuoden 2024 Eurooppa liikkeellä -liikkuvuuspaketista annetussa neuvoston suosituksessa asetettiin uusi 12 prosentin tavoite, joka on saavutettava vuoteen 2030 mennessä (mukaan lukien kansainvälisten vaihtojen suurempi määrä). Viimeisin arvio oli 5,3 prosenttia vuonna 2023¹³.

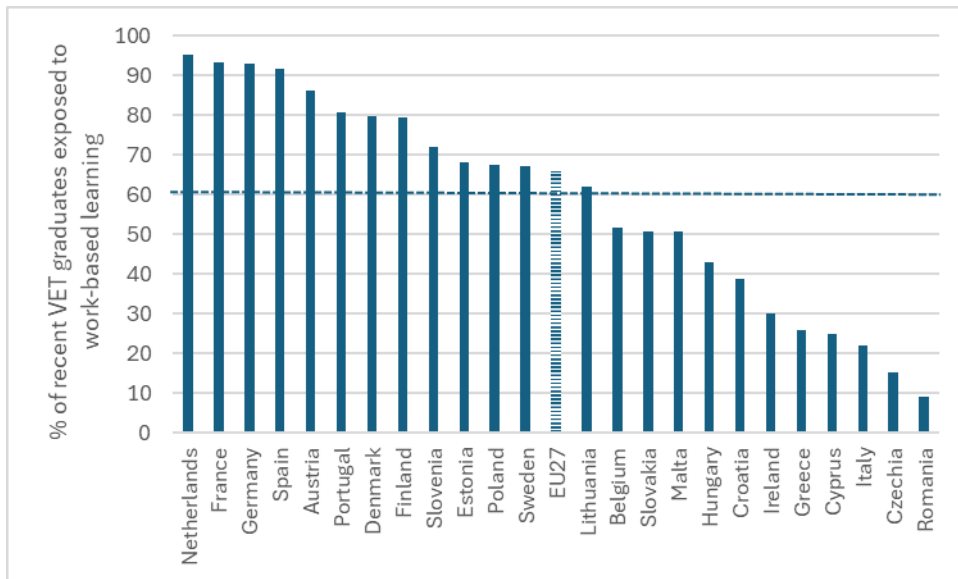
Tavoitteiden saavuttamisaste ja edistyminen ajan mittaan vaihtelevat huomattavasti eri maissa. Vaikka työssäoppimista koskeva EU:n tason tavoite on saavutettu, eri puolilla Eurooppaa on onnistuttu vaihtelevasti laajentamaan työssäoppimiseen osallistumista (kaavio 1). Vaikka esimerkiksi Alankomaat (95,4 %), Ranska (93,2 %) ja Saksa (93,0 %) ylittävät jo selvästi työssäoppimistavoitteet, esimerkiksi Romaniassa (9,1 %), Tšekissä (15,2 %) ja Italiassa (22,0 %) taso on reippaasti vertailuarvon alapuolella.

Kaavio 1. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden osallistuminen työssäoppimiseen, 2025

¹¹ Eurostat (EU:n työvoimatutkimus). [Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden osallistuminen työssäoppimiseen \(tps00215\)](#).

¹² Eurostat (EU:n työvoimatutkimus). [Muiden kuin opiskelevien nuorten työllisyysaste koulutustason ja korkeimman koulutusasteen suorittamisesta kuluneiden vuosien mukaan \(edat_lfse_24\)](#).

¹³ Euroopan komission laskelmat, jotka perustuvat Erasmus+-tulostaulun tietoihin. Tiedot kerätty kesäkuussa 2025.

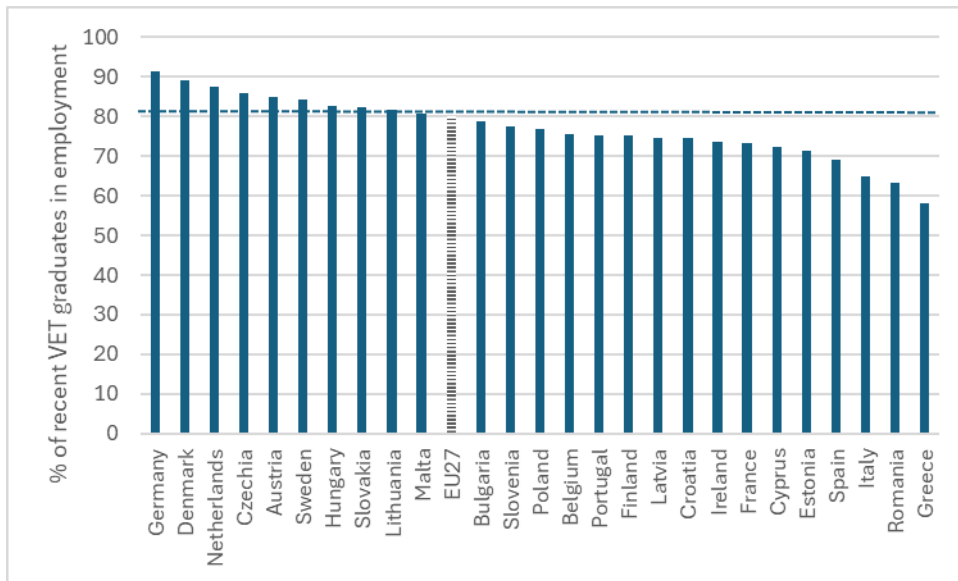
Lähde: Eurostat (EU:n työvoimatutkimus). [Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden osallistuminen työssäoppimiseen \(tps00215\)](#).

Huomautus: Maat luetellaan laskevassa järjestyksessä vuoden 2025 tietojen perusteella. Saksaa, Espanjaa, Puolaa, Maltaa, Unkaria, Irlantia ja Kyprosta koskevien tietojen luotettavuus on heikko. Bulgariaa, Latviaa ja Luxemburgia koskevia tietoja ei ole saatavilla.

Jäsenvaltiot ovat edistyneet eri tavoin ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työllisyysasteen tavoitteen saavuttamisessa (kaavio 2). Jäsenvaltioissa, joissa edistystä on tapahtunut, ammatillisen koulutuksen ohjelmat on mukautettu paremmin työmarkkinoiden tarpeisiin ja työmarkkinat ovat elpyneet viime vuosina. Tämä on johtanut ammattiprofilien suureen kysyntään¹⁴ sekä väestörakenteen muutokseen. Vuosien 2021–2023 voimakasta kasvua (76,0 %:sta 80,9 %:iin) on seurannut lievä lasku ja vakautuminen, ja saavutettu taso oli 80,2 prosenttia vuonna 2025. Tämä kehityskulku viittaa siihen, että nuorilla, myös ammatillisen koulutuksen suorittaneilla, on ollut erityisiä haasteita päästä työmarkkinoille valmistumisen jälkeen samalla, kun yleinen työllisyyden kasvu on hidastunut.

Kaavio 2. Ammatillisesta koulutuksesta hiljattain valmistuneiden työllisyysaste, 2025

¹⁴ Euroopan komissio (2025), Koulutuksen seurantakatsaus 2025: vertaileva raportti. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto. Saatavilla osoitteessa: <https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1>

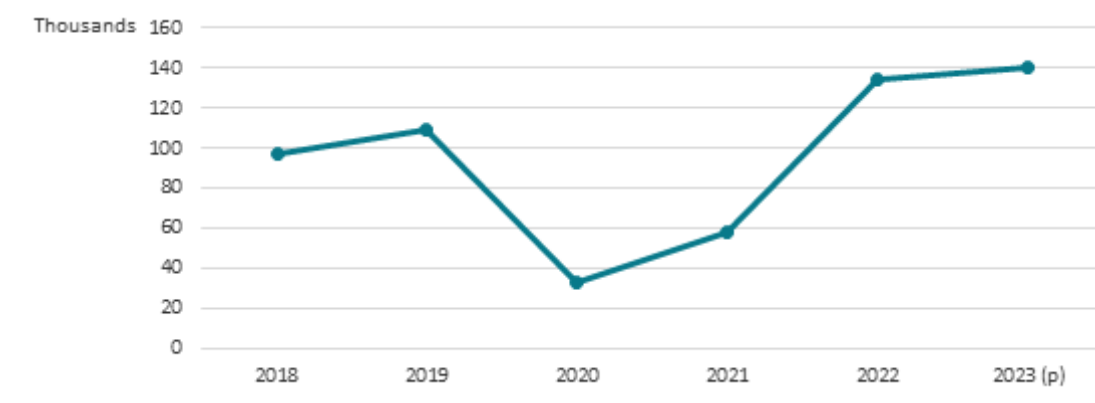

Lähde: Eurostat (EU:n työvoimatutkimus). [Koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten työllisyysaste koulutustason ja korkeimman koulutusasteen suorittamisesta kuluneiden vuosien mukaan \(edat lfse 24\)](#).

Huomautus: Indikaattori kuvaa niiden 20–34-vuotiaiden työllisyysastetta, jotka eivät enää opiskele ja jotka ovat valmistuneet 1–3 vuotta aiemmin keskiasteen ammatillisesta koulutuksesta tai keskiasteen jälkeisestä ammatillisesta koulutuksesta, joka ei ole korkea-asteen koulutusta. Maat on esitetty laskevassa järjestyksessä vuoden 2024 arvojen perusteella. Maltan, Bulgarian, Slovenian ja Kyproksen tietojen luotettavuus on heikko. Luxemburgia koskevia tietoja ei ole saatavilla. Määritelmä on erilainen Ranskan ja Espanjan kohdalla.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden liikkuvuutta koskevan tavoitteen saavuttamisessa toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden liikkuvuuteen liittyy edelleen haasteita. Vuonna 2023 liikkuvuusaste EU:n tasolla oli 5,3 prosenttia ja silloin tehtiin 140 000 vaihtoa (kaavio 3). Tämä on hieman enemmän kuin vuonna 2022, jolloin liikkuvuusaste oli 5,0 prosenttia ja vaihtojen määrä 134 000. Luvut ovat kuitenkin vielä kaukana vuoden 2024 Eurooppa liikkeellä -pakettia koskevassa neuvoston suosituksessa vuodelle 2030 asetetusta 12 prosentin tavoitteesta.

Kaavio 3. Ammattiopiskelijoiden suorittamien vaihtojen määrä, 2023

Lähde: Euroopan komission laskelmat, jotka perustuvat Erasmus+-tulostaulun tietoihin. Tiedot kerätty: kesäkuu 2025. Huomautus: Tiedot viittaavat niiden sellaisten toisen asteen ammattiopiskelijoiden määrään, jotka ovat olleet ulkomailla vaihdossa viiteajanjakson aikana. Tiedot on raportoitu Erasmus+-tulostaulussa. Vanhojen ja

uusien Erasmus+-ohjelmien välisen siirtymän vuoksi vuosien 2022 ja 2023 arviot ovat saatavilla vain EU:n tasolla, ja ne sisältävät aiempiin tietoihin perustuvia ennusteita. Vuoden 2023 tiedot ovat alustavia.

Tämä selittyy osittain EU:n ja kansallisilla talousarviorajoituksilla. Esimerkiksi Erasmus+-ohjelmasta käytettävissä olevat määrärahat kattoivat vain 57 prosenttia ammattiopiskelijoiden ja henkilöstön liikkuvuuden kysynnästä vuonna 2024, mikä on vähemmän kuin aiempina vuosina. Tämä johtuu hakijoiden kasvaneesta määrästä.¹⁵ Eurooppa liikkeellä -pakettia koskevaan suositukseen liitetystä komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa korostettiin myös erityisiä haasteita, jotka vaikuttavat halukkuuteen lähteä ulkomaille. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi ammattiopiskelijoiden nuori ikä ja henkiset esteet, jotka rajoittavat oppijoiden valmiuksia oleskella ulkomailla. Myös kansallisiin säädöksiin ja hallinnollisiin rajoitteisiin liittyvät rakenteelliset esteet rajoittavat ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden liikkuvuutta. Näistä haasteista huolimatta nykyinen kysyntäaso mahdollistaisi jo nyt merkittävän edistymisen kohti ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden liikkuvuudelle asetettua tavoitetasoa. Joissakin jäsenvaltioissa tulokset ovat olleet lupaavia. Esimerkiksi vuonna 2024 16–25-vuotiaiden ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoiden yleinen liikkuvuusaste oli Suomessa 9 prosenttia Erasmus+-ohjelman ammattiin opiskelevien uuden ryhmäliikkuvuustoiminnon käynnistämisen jälkeen.¹⁶

3. Jäsenvaltioiden edistyminen suosituksen täytäntöönpanossa

3.1 Ammatillisen koulutuksen uudistusten toteuttamiseen liittyvät yleiset haasteet

Analyysi ammatillisen koulutuksen painopisteiden täytäntöönpanosta kaikissa EU:n jäsenvaltioissa paljastaa monialaisia institutionaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia esteitä, jotka haittaavat ammatillisen koulutuksen järjestelmien kehittymistä. Tiedut monialaiset haasteet estävät ketterän reagoinnin työmarkkinoiden muutoksiin tai hidastavat sitä. Ammatillista koulutusta sekä täydennys- ja uudelleen koulutusta koskevat vastuut jakautuvat usein eri ministeriöiden, instituutioiden ja hallintotasojen kesken. Ne edellyttävät vakaita koordinoitukehyksiä ja -toimia, joita ei kuitenkaan usein ole. Lisäksi olemassa olevat kehykset ja toimet saattavat olla tehottomia. Vaikka tarkat institutionaaliset järjestelyt vaihtelevat maittain, vastuut ammatillisesta koulutuksesta jakautuvat opetusministeriöiden, työ- ja/tai sosiaaliministeriöiden ja talous- ja/tai teollisuusministeriöiden kesken. Pitkät ja raskaat byrokraattiset prosessit ja muutoshaluttomuus sekä hajanainen ja koordinoimaton työskentely voivat viivästyttää uudistuksia ja innovointia sekä rajoittaa ketterää reagointia kehittyviin haasteisiin.

Osaamista koskevan tiedon hankinta on tärkeä osa ammatillisen koulutuksen hallintoa, mutta vain muutamat jäsenvaltiot investoivat tähän osa-alueeseen. Tämä heikentää joustavuutta vastata työmarkkinoiden nopeaan muutokseen. Osaamista koskevan tiedon hankintaa koskevien järjestelmien kehittäminen, mihin sisältyy myös koulutuksesta valmistuneiden seuranta järjestelmän järjestelmällinen käyttö ammatillista koulutusta koskevissa politiikoissa

¹⁵ Erasmus+-tulostaulun tiedot (marraskuu 2025).

¹⁶ Cedefop (2025), Finland: VET learner mobility on the rise. Saatavilla osoitteessa: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/finland-vet-learner-mobility-rise>.

ja laadunvarmistuksessa, edellyttää keskitettyjä toimia.¹⁷ Vaikka jäsenvaltiot ovat pyrkineet luomaan tai kehittämään laadunvarmistuksen puitteita ja prosesseja ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalaisen viitekehyksen (EQAVET) periaatteiden mukaisesti, työssäoppimisen ja ammatillisen peruskoulutuksen oppisopimusten laadunvarmistus on edelleen kehitysvaiheessa. Lisäksi tutkimus osoittaa, että teollisuuden edistymisen ja nykyisten opetussuunnitelmien jäykkyyden välinen epäsuhta muodostaa merkittävän esteen digitaalisten ja vihreiden taitojen sisällyttämiselle ammatilliseen koulutukseen.¹⁸

Ammatillisen koulutuksen järjestelmissä on pysyviä ja muuttuvia opetus- ja koulutushenkilöstöön liittyviä kapasiteettirajoitteita. Tämä johtuu osittain ammatillisen koulutuksen opettajien ja kouluttajien pienemmistä palkoista ja ammatin vähäisemmäksi koetusta arvosta¹⁹ sekä opettajien ikääntymisen aiheuttamasta paineesta²⁰. Cedefopin mukaan vain joka toinen ammatillisen koulutuksen opettaja uskoo, että heidän koulunsa tukee heidän jatkuvaa ammatillista kehittymistään.²¹ Tuen puute estää opettajia toteuttamasta tehokkaasti uusia opetussuunnitelmia, opettamasta uusia taitoja, kuten digitaalisia tai vihreitä taitoja, ja omaksumasta innovatiivisia opetusmenetelmiä, mukaan lukien edistyneeseen teknologiaan, kuten virtuaalitodellisuuteen tai tekoälyyn, perustuvat menetelmät.

Taloudellisten resurssien saatavuus ja kestävyys on myös haaste. Monet aloitteet (kuten ammatillisen koulutuksen huippuyksiköt), joilla pyritään nykyaikaistamaan ammatillista koulutusta ja kehittämään innovatiivisia lähestymistapoja, ovat vahvasti tai täysin riippuvaisia EU:n rahoituksesta, eikä niille ole luvassa pitkän aikavälin rahoitusta EU:n rahoituksen päättyttyä.

Erasmus+-ohjelmassa osoitetaan kaudella 2021–2027 400 miljoonan euron ohjeelliset määrärahat ammatillisen koulutuksen huippuyksiköiden (eurooppalainen lippulaivahanke ammatillisen koulutuksen järjestelmien vahvistamiseksi ja kehittämiseksi Euroopassa) perustamiseen ja kehittämiseen, mikä on osoitus vahvasta sitoutumisesta ammatillisen koulutuksen laadun varmistamiseen kaikkialla Euroopassa.

On arvioitu, että Erasmus+-ohjelmasta osoitettavien määrärahojen ohella vuosina 2021–2027

¹⁷ Ainoastaan Alankomaat, Belgia (hollanninkielinen), Kroatia, Kypros, Latvia, Puola, Malta, Ranska, Romania, Slovakia, Slovenia, Unkari ja Viro ovat toteuttaneet osaamista koskevan tiedon hankintaa koskevien järjestelmien kehittämistoimia, mukaan lukien valmistuneiden seuranta kansallisissa täytäntöönpanosuunnitelmissa, ja raportoineet niistä.

¹⁸ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. ym. (2025), Supporting the digital transformation of vocational education and training. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto. Saatavilla osoitteessa: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

¹⁹ Cedefopin ammatillisen koulutuksen opettajilla toteuttaman eurooppalaisen tutkimuksen pilottitutkimuksen mukaan vain noin 9 prosenttia ammatillisen koulutuksen opettajista kokee ammatinsa arvostetuksi. OECD:n tutkimus *Education at a Glance 2020: OECD Indicators* osoittaa myös, että ammatillisen koulutuksen opettajat ansaitsevat keskimäärin lähes 11 prosenttia vähemmän kuin muut korkeasti koulutetut työntekijät.

²⁰ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. ym. (2025), Supporting the digital transformation of vocational education and training. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto. Saatavilla osoitteessa: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

²¹ Psifidou, I., Papazoglou, M. and Pouliakas, K. (2025) [Europe's first survey for VET teachers: Listening, learning, acting.](#)

koulutus- ja osaamispolitiikan, myös ammatillisen koulutuksen, investointien, infrastruktuurin ja uudistusten rahoittamiseen osoitetaan 62,2 miljardia euroa, josta osa tulee EU:n jäsenvaltioiden kansallisesta yhteisrahoituksesta, mukaan lukien EU:n 40,4 miljardin euron rahoitusosuus Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+) ja 12,1 miljardin euron osuus EAKR:stä (Interreg mukaan luettuna), mukaan lukien 8,6 miljardia euroa EU:n rahoitusosuuksina.

Stereotypiat ja pinttynyt mielikuva siitä, että ammatillista koulutusta arvostetaan yhteiskunnassa vähemmän, rajoittavat edelleen ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta ja ammatilliseen koulutukseen osallistumista. Tätä seikkaa havainnollistaa se, että OECD:n vuoden 2023 ammatillisen koulutuksen järjestelmien arvioinnissa todettiin, että huolimatta ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden yleisesti vahvoista työmarkkinatuloksista 70 prosenttia haastatelluista uskoo, että ammatillisessa koulutuksessa on kyse vain manuaalisesta työstä, vaikka ammatillisen koulutuksen kautta voi päästä monenlaisiin työpaikkoihin. Lisäksi ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta koskevassa erityiseurobarometrissa 569 (tulossa, ei vielä julkaistu) todettiin, että vaikka 50 prosenttia EU:n asukkaista suosittelee nuorelle ammatillista koulutusta ennen toisen asteen koulutusta, 75 prosenttia yhtyi väitteeseen, jonka mukaan heidän kotimaassaan mielikuva toisen asteen yleissivistävästä koulutuksesta on myönteisempi kuin ammatillisesta peruskoulutuksesta. Jotkin jäsenvaltiot pyrkivät edistämään sukupuolten tasa-arvoa, mutta sukupuolineutraalisuudesta ja sukupuolistereotyyppien torjumisesta ammatinvalinnassa on vähemmän näyttöä riippuen kansallisista olosuhteista ja tarpeista. Aikuisten osallistumista ammatilliseen jatkokoulutukseen haittaavat edellä mainittujen kaltaiset stereotypiat ja rajallinen tietoisuus tarjolla olevista mahdollisuuksista.

Kansainvälistyminen ja liikkuvuus, jotka saattavat edistää innovointia ja lisätä ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta, yleistyvät jossain määrin²², mutta ovat edelleen hajanaisia ilmiöitä puutteellisten liikkuvuusmahdollisuuksien vuoksi²³. Tutkimukset ovat osoittaneet, että ulkomailla vaihdossa olleille ammatillisesta koulutuksesta valmistuneille on ollut ammattiurallaan hyötyä ulkomailla hankituista taidoista. Tämä on tukenut työllistymistä.²⁴ Lisäksi Cedefopin mukaan kansainväliset mahdollisuudet (liikkuvuus mukaan luettuna) ovat kytköksissä ammatillisen koulutuksen houkuttelevuuden lisääntymiseen.²⁵ Ammatillisen koulutuksen henkilöstön, kuten opettajien, kouluttajien ja ohjaajien, liikkuvuus on vähemmän kehittynyttä kuin oppijoiden. Joistakin aloitteista ja hankkeista on raportoitu, mutta

²² Ainoastaan Itävalta, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Portugali, Puola Saksa, Tanska ja Viro ovat raportoineet, että niiden kansallisiin täytäntöönpanosuunnitelmiin sisältyy toimia, joilla pyritään lisäämään kansainvälistymistä.

²³ Ainoastaan Alankomaat, Belgia (hollanninkielinen), Itävalta, Kroatia, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Ranska, Saksa ja Tanska ovat raportoineet, että niiden kansallisiin täytäntöönpanosuunnitelmiin sisältyy toimia, joilla pyritään lisäämään oppijoiden ja henkilöstön liikkuvuutta.

²⁴ Fassel, A., Kirsch, M., Pachocki, M. and Zabko, O. (2020), Tracing VET graduates with foreign mobility experience. Varsova: Koulutusjärjestelmän kehittämissäätiö (FRSE). Saatavilla osoitteessa: <https://erasmusplusresearch.eu/research/tracing-vet-graduates-foreign-mobility-experience>.

²⁵ Cedefop (päivämäärä puuttuu), VET mobility prospects increases VET attractiveness. Saatavilla osoitteessa: <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-toolkit-tackling-early-leaving/resources/vet-toolkit-upskilling-pathways/best-practices/vet-mobility-prospects>.

kansainvälistyminen on edelleen epätasaista ja heikkoa kansallisissa ammatillisen koulutuksen järjestelmissä, vaikka se on strategisesti tärkeää houkuttelevuuden ja huippuosaamisen kannalta, kuten ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetussa neuvoston suosituksessa todetaan.

3.2 Edistymisen kokonaisarviointi ja tulevaisuuden painopistealueet

EU:n jäsenvaltiot ovat edistyneet hyvin ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetussa neuvoston suosituksessa asetettujen ja kansallisissa täytäntöönpanosuunnitelmissa vahvistettujen yhteisten painopisteiden saavuttamisessa. Vaikka ammatillinen koulutus on keskeisessä asemassa, kun pyritään ratkaisemaan osallistavuuden ja työmarkkinoiden haasteita, jotka liittyvät esimerkiksi työvoima- ja osaamispulaan, työvoiman ikääntymiseen ja oikeudenmukaisen vihreän siirtymän ja digitaalisen siirtymän varmistamiseen, siihen liittyy edelleen joitakin haasteita. Haasteet heikentävät ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksia edistää osallistavaa ja kestävää kasvua ja kilpailukykyä. Toinen kiireellistä ratkaisua vaativa kysymys, joka rajoittaa ammatillisen koulutuksen vaikutusta talouskasvuun, koskee ammatillisen koulutuksen saatavuuteen ja tuloksiin liittyviä puutteita. Nämä puutteet liittyvät esimerkiksi sukupuolten osallisuuden varmistamiseen, haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tehokkaaseen tukemiseen tai elinikäisen oppimisen laajentamiseen.

Jäsenvaltiot ovat pyrkineet määrätietoisesti tekemään ammatillisen koulutuksen järjestelmistä ketteriä ja selviytymiskykyisiä niin, että ne mukautuvat hyvin nopeisiin työmarkkinoiden muutoksiin (painopiste 1). Joitakin haasteita on kuitenkin vielä ratkaisematta. Edistystä on tapahtunut pääasiassa nykyaikaistamalla ammatillisen koulutuksen standardeja, opetussuunnitelmia ja ohjelmia siten, että niihin sisällytetään tasapainoisesti ammatillista osaamista ja avaintaitoja keskittyen erityisesti digitaalisten taitojen järjestelmälliseen kehittämiseen. Ammatilliset koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat on mukautettava kaikilta osin työmarkkinoiden tarpeisiin, ja niitä ajavat erityisesti digitalisaation ja automaation kaltaiset megatrendit sekä siirtymä nettonollatalouteen. Toimia on toteutettava jatkossakin erityisesti digitalisaation leviämisen ja tekoälyn laajamittaisen käytön yhteydessä. Cedefopin hiljattain toteuttama analyysi verkossa julkaistuista työpaikkailmoituksista kaikissa EU:n jäsenvaltioissa viittaa siihen, että fyysiseen läsnäoloon, kädentaitoihin ja teknisiin taitoihin perustuvien ammattien, kuten koneteknikkojen koneasentajien, rakennusalan ammattilaisten ja kuljetusalan työntekijöiden, osuus avoimista työpaikoista on kasvanut.²⁶ Tämä osoittaa, että vaikka digitaalisten taidot ja tekoälylukutaito ovat tärkeitä työmarkkinamuutoksen mukana pysymiseksi, tiettyjen ammatilliseen koulutukseen perustuvien ammattien harjoittajille on edelleen kysyntää myös tekoälyn käyttöönoton lisääntyessä.

Jäsenvaltiot kaikkialla EU:ssa vahvistavat pyrkimyksiään varmistaa, että ammatillinen koulutus antaa oppijoille vankat perustaidot. Toteutus on kuitenkin epätasaista, ja monet

²⁶ Cedefop (2026), Reverse gear: how AI is bringing vocational occupations back. Saatavilla osoitteessa: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/reverse-gear-how-ai-bringing-vocational-occupations-back>.

oppijat aloittavat ammatillisen koulutuksen ja valmistuvat ilman riittäviä luku-, lasku-, tiede-, digitaali- ja kansalaistaitoja, mukaan lukien media- ja informaatiolukutaito, jotka ovat välttämättömiä sekä työllistymisen että aktiivisen yhteiskuntaan osallistumisen kannalta. Samaan aikaan pula pätevistä ammatillisen koulutuksen opettajista ja kouluttajista, erityisesti niistä, jotka pystyvät yhdistämään perustaidot ammatilliseen oppimiseen, rajoittaa koulutuksen tehokasta toteutusta. PISA-tutkimuksesta saatu näyttö viittaa myös siihen, että monilla ammatillisen koulutuksen aloittavilla oppijoilla on heikommat perustaidot kuin lukion aloittavilla oppijoilla.²⁷ Jäsenvaltioissa, joissa oppijoiden vertailu on mahdollista, ammatillisessa koulutuksessa olevat oppijat suoriutuvat usein huomattavasti heikommin kuin yleissivistävässä koulutuksessa olevat oppijat muun muassa varhaisen seurannan vuoksi.

Lisäksi edistyminen on edelleen epätasaista luonnontieteissä, matematiikassa, tekniikassa ja teknologioissa (LUMA-aineissa). Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa vain 36,3 prosenttia kaikista opiskelijoista EU:ssa on osallistunut LUMA-koulutusohjelmiin, mikä on 8,7 prosenttiyksikköä vähemmän kuin ehdotettu EU:n vuoden 2030 tavoite (vähintään 45 %). LUMA-aloilla suurin osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on keskittynyt teknisiin aloihin, tuotantoon ja rakennusalaan. Tieto- ja viestintätekniikan opiskelijat muodostavat merkittävän osan LUMA-koulutusohjelmien opiskelijamäärästä esimerkiksi Portugalissa, Maltassa, Puolassa ja Italiassa. Sen sijaan luonnontieteitä, matematiikkaa ja tilastotiedettä opiskelee vain hyvin pieni määrä ammatillisen koulutuksen opiskelijoita eri puolilla EU:ta.

Työssäoppimisen ja oppisopimusten lisääntymisestä huolimatta jotkin jäsenvaltiot ilmoittivat oppisopimusopiskelijoiden määrän vähentyneen tai olevan rajallinen²⁸, toisin kuin aikaisemmilla kausilla, jolloin olennaisena ongelmana oli saatavilla olevien oppisopimuspaikkojen puute. Oppisopimusten laajentaminen aikuisille ja korkeakoulutukseen on edennyt, mutta osallistuminen on edelleen vähäistä. Ammatilliseen koulutukseen liittyvä työssäoppiminen on myös keskittynyt tietyille koulutusaloille (erityisesti terveydenhuoltoon ja maatalouteen).²⁹ Poliitikalla voitaisiin puuttua paremmin työpaikkojen kysynnän ja tarjonnan epätasapainoon ja kohtaanto-ongelmaan sekä investoida yritysten sisäisten kouluttajien pedagogisen ammatillisen osaamisen kehittämiseen ja heikossa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien oppijoiden tukemiseen. Toinen osa-alue, jota voitaisiin kehittää edelleen, on ammatillisen koulutuksen ja työelämän välinen yhteistyö. Tiiviimmällä yhteistyöllä voitaisiin lisätä oppisopimusten yleisyyttä ja sovittaa ammatillinen koulutus ja työmarkkinoilla tarvittava osaaminen paremmin yhteen.

Jäsenvaltiot ovat osoittaneet olevansa sitoutuneita lisäämään joustavuutta ja etenemismahdollisuuksia ammatillisessa koulutuksessa (painopiste 2) sekä lisäämään

²⁷ OECD (2023), Education at a Glance 2023: OECD indicators. Pariisi: OECD Publishing. Saatavilla osoitteessa: <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.

²⁸ Esimerkiksi Saksa, Ranska, Italia ja Itävalta ovat raportoineet, että oppisopimuspaikkojen määrä on vähentynyt tai rajallinen tietyillä aloilla. Kreikassa, Unkarissa, Tšekissä ja Romaniassa työssäoppimismahdollisuuksien, myös oppisopimusten, käyttöönotto on ollut hidasta.

²⁹ Euroopan komissio (2025), Koulutuksen seurantakatsaus 2025: vertaileva raportti. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto. Saatavilla osoitteessa: <https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1>

täydennys- ja uudelleenkoulutusmahdollisuuksia, mutta monet aloitteet ovat vasta kartoittavassa vaiheessa. Joustavuutta edistetään soveltamalla oppimistuloksiin perustuvia lähestymistapoja, jakamalla opetussuunnitelmia ja koulutusohjelmia moduuleihin, kehittämällä pieniä osaamiskokonaisuuksia ja osittaisia pätevyyskiä sekä lisäämällä mahdollisuuksia validoida ja tunnustaa virallisten järjestelmien ulkopuolella saavutettuja oppimistuloksia. Jäsenvaltiot monipuolistavat oppimistapoja vahvistamalla digitaalisen ja monimuoto-oppimisen infrastruktuuria ja tutustumalla huippuluokan koulutusteknologioiden, kuten virtuaalitodellisuuden ja tekoälyn, hyödyntämiseen. Tällainen kehittyvien teknologioiden sisällyttäminen ammatilliseen koulutukseen voi tehokkaasti kuroa umpeen koulutustarjonnan ja kehittyvien työmarkkinoiden välistä kuilua. Tähän liittyy kuitenkin edelleen rajoitteita, kuten haasteet pysyä teollisuuden nopean teknisen kehityksen tahdissa ja mahdollisuudet investoida laitteisiin.³⁰ Pieniä osaamiskokonaisuuksia ja kehittyneiden teknologioiden käyttöä koskevat toimet ovat vielä varhaisessa vaiheessa, eivätkä ne ole vielä saavuttaneet täyttä potentiaaliaan ammatillisessa koulutuksessa. Ne jäsenvaltiot, jotka eivät ole vielä edistyneet näillä osa-alueilla, hyötyisivät nopeammasta sääntelyn kehityksestä, koulutussisältöjä ja vuorovaikutteisia resursseja tarjoavien digitaalisten alustojen pilotoinnista ja pienten osaamiskokonaisuuksien vastavuoroisen tunnustamisen edistämisestä kaikkialla EU:ssa.³¹

Eurooppalaisilla avoimuusvälineillä pyritään lisäämään työnantajien ja muiden sidosryhmien ymmärrystä ammatillisesta koulutuksesta. Vuonna 2024 tehdyn eurooppalaisen tutkintojen viitekehityksen arvioinnin tärkeimpiä päätelmiä oli, että eurooppalainen tutkintojen viitekehys on vakiintunut vertailukohta, joka on laajalti hyväksytty tutkintoihin liittyvissä instituutioissa.³² Eurooppalainen tutkintojen viitekehys ja siihen liittyvät kansalliset tutkintojen viitekehukset ovat keskeisiä välineitä, joilla ammatillisen koulutuksen tutkintojen tasosta ja sisällöstä tehdään avoimempia jäsenvaltioiden rajojen sisällä ja niiden yli. Uransuunnitteluun ja elinikäiseen oppimiseen tarkoitettu EU:n väline Europass auttaa ammattiopiskelijoita viestimään pätevyyksistään ja taidoistaan myös työvoiman liikkuvuuden yhteydessä. Näiden välineiden epätasainen täytäntöönpano kuitenkin haittaa tutkintojen ja osaamisen avoimuutta ja ymmärrettävyyttä eri puolilla EU:ta. Europassista vuonna 2024 tehdystä arvioinnista saatujen kokemusten mukaan Europassin data-analytiikkaa ja

³⁰ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J. ym. (2025), Supporting the digital transformation of vocational education and training. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto. Saatavilla osoitteessa: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

³¹ Ainoastaan Alankomaat, Belgia (hollanninkielinen), Kroatia, Latvia, Malta, Portugali, Puola, Saksa, Slovakia, Suomi ja Unkari raportoivat, että niiden kansallisiin täytäntöönpanosuunnitelmiin sisällytetyt toimet pienten osaamiskokonaisuuksien ja osittaisten pätevyyskiä edistämiseksi olivat edistyneet. Vain Alankomaat, Belgia (hollanninkielinen), Belgia (ranskankielinen), Bulgaria, Espanja, Itävalta, Kypros, Luxemburg, Portugali, Puola, Saksa, Tanska ja Unkari raportoivat edistymisestä digitaalisten alustojen ja oppimisresurssien kehittämisessä.

³² Euroopan komissio (2024), European Commission publishes evaluations of Europass and the European Qualifications Framework. Saatavilla osoitteessa: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/european-commission-publishes-evaluations-europass-and-european-qualifications-framework-2024-03-27_en.

tekoälytoimintoja voitaisiin kehittää edelleen. Näin torjuttaisiin osaamis- ja työvoimapulaa, joka liittyy erityisesti ammatillisen koulutuksen ammatteihin.³³

Aikuisten osallistuminen koulutukseen on edelleen vähäistä monissa jäsenvaltioissa.³⁴ Vaikka jäsenvaltiot panostavat yhä enemmän elinikäiseen oppimiseen, osallistumisaste oli vuonna 2022 aikuiskoulutustutkimuksen mukaan vain 39,5 prosenttia, ja jäsenvaltioiden välillä oli suurta vaihtelua. Tämä on alle EU:n tason tavoitteen³⁵, joka on vähintään 60 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. On tärkeää, että ammatillinen jatkokoulutus vastaa kaikkien aikuisten oppimis- ja kehittymistarpeisiin. Lisäksi elinikäinen ohjaus, aiemman osaamisen, pienten osaamiskokonaisuuksien ja osittaisten pätevyyksien validointi ja hyvin suunnitellut kannustimet sekä yksilöille että työnantajille voisivat vahvistaa oppijoiden osallistumista ja tukea. On myös ratkaisevan tärkeää seurata osallistumista ja varmistaa synergiat ja koordinointi eri palveluntarjoajien välillä.

Innovoinnin ja kasvun edistämisessä sekä oppijoiden valmistamisessa digitaaliseen ja vihreään siirtymään on edistytty jonkin verran (painopiste 3). Jotkin jäsenvaltiot uudistavat ammatillisen koulutuksen infrastruktuuriaan investoimalla sekä digitaalisiin koulutus- ja oppimisalustoihin että fyysisiin tiloihin³⁶ ja mukauttamalla ne työelämän nykyisiin tarpeisiin. Ne ovat investoineet tieto- ja viestintätekniikan infrastruktuuriin ja nykyaikaisiin laitteisiin ja integroineet kehittyneitä teknologioita ammatilliseen koulutukseen. Ammatillisen koulutuksen huippuyksiköille annettu tuki on edelleen vähäistä, mutta sitä laajennetaan perustamalla uusia yksiköitä tai kehittämällä olemassa olevia yksiköitä, usein EU:n tuella ja rahoituksella.

Tuore analyysiraportti Erasmus+-ohjelman ammatillisen koulutuksen huippuyksiköitä koskevista hankkeista osoittaa, että ammatillisen koulutuksen huippuyksiköt voivat rakenteellisesti mahdollistaa ammatillisen koulutuksen muutoksen esimerkiksi innovoimalla opetusta ja oppimista, mukauttamalla ammatillista koulutusta työmarkkinoihin ja osaamistarpeisiin ja vahvistamalla keskeisten sidosryhmien välistä yhteistyötä. Aloitteen ja sen vaikutusten kehittämiseksi edelleen raportissa esitetään joitakin suosituksia, jotka koskevat viranomaisten osallistumista ja oppijoiden ja työntekijöiden osallistamisen lisäämistä sekä rahoituksen monipuolistamista, yhteyksien tiivistämistä muihin aloitteisiin ja elimiin, kuten osaamissopimukseen ja ammatillisen koulutuksen neuvoa-antavaan komiteaan,

³³ Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle yhteisistä puitteista parempien palvelujen tarjoamiseksi taitojen ja tulkintojen alalla (Europass) 18 päivänä huhtikuuta 2018 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen (EU) 2018/646 täytäntöönpanosta ja vaikutuksista. Saatavilla osoitteessa: [EUR-Lex - 52024DC0135 - FI - EUR-Lex](#).

³⁴ Aikuiskoulutustutkimuksesta (2022) saatujen viimeisimpien tietojen mukaan Belgia, Bulgaria, Espanja, Italia, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Malta, Puola, Portugali, Romania, Slovenia, Tšekki ja Viro jäävät alle EU:n vuoden 2025 tavoitteen, jonka mukaan 47 prosenttia 25–64-vuotiaista aikuisista olisi osallistuttava koulutustoihin viimeisten 12 kuukauden aikana.

³⁵ Tavoite perustuu vuoden 2021 neuvoston päätelmiin uudesta eurooppalaisesta aikuiskoulutusohjelmasta 2021–2030. Ks. myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma.

³⁶ Belgia (hollanninkielinen), Bulgaria, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Liettua, Portugali, Puola, Saksa, Slovenia, Tanska ja Unkari raportoivat edistymisestä niiden kansallisissa täytäntöönpanosuunnitelmissa kuvatuissa toiminnoissa, jotka koskevat infrastruktuurin nykyaikaistamista.

pedagogisen innovoinnin laajentamista sekä digitaalisten ja vihreiden taitojen tasapainoista integrointia talouden kaikilla aloilla.

Jäsenvaltiot ovat toteuttaneet toimia sen varmistamiseksi, että ammatillinen koulutus on houkutteleva valinta, joka perustuu nykyaikaiseen ja digitalisoituun osaamisen tarjontaan (painopiste 4). Jäsenvaltioiden ponnisteluista ja kohdennetuista toimista huolimatta ammatillisen koulutuksen näennäisesti heikompi asema yleissivistävään ja akateemiseen koulutukseen verrattuna on edelleen merkittävä este sekä ammatillisen peruskoulutuksen että jatkokoulutuksen osallistujamäärien lisäämiselle. Innovoinnin ja kansainvälistymisen tukeminen saattaa olla tärkeä keino lisätä ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta. Ammatillisen koulutuksen myönteistä kuvaa voidaan vahvistaa ja sen houkuttelevuutta parantaa myös edistämällä ammatillisen koulutuksen hyötyjä ja tutkinnon suorittaneiden työllistymisnäkyviä kohdennetusti. Tällaisia tukitoimia voisivat olla esimerkiksi tiedotuskampanjat, kansainväliset ammattitaitokilpailut, elinikäinen ohjaus ja liikkuvuusmahdollisuudet.

Jäsenvaltiot ovat pyrkineet tukemaan ammatillisen koulutuksen opettajia ja kouluttajia, mutta ammatin houkuttelevuus on vähäinen. Tämä aiheuttaa lisäpainetta ammatillisen koulutuksen järjestelmiin. Jäsenvaltiot ovat muun muassa laajentaneet ammatillisia koulutusohjelmia korkeammille koulutustasoille (EQF 5–8), parantaneet siirtymistä ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteen koulutukseen sekä investoineet ammatillisen koulutuksen opettajien ja kouluttajien jatkuvaan ammatilliseen kehittymiseen. Saatavilla olevat todisteet viittaavat kuitenkin siihen, ettei jäsenvaltioilla ole järjestelmällisiä tapoja täyttää opettajien ja kouluttajien monimutkaiset oppimistarpeet. Tähän sisältyy opetuksen sisältöön ja opetuskäytäntöihin kohdistuviin vaikutuksiin liittyvän ammatillisen kehittymisen systemaattinen seuranta.

Opettajien ja kouluttajien osaamisen parantaminen edellyttäisi systeemistä ja monitahoista jatkuvaa ammatillista kehittymistä, joka on usein epätasaista eikä kata kaikkia osa-alueita. Opettajapulan korjaamiseksi ja opettajan ammattikuvan parantamiseksi jäsenvaltiot voisivat pyrkiä yksinkertaistamaan opettajaksi pääsemistä, helpottamaan pätevyyksien validointia ja tunnustamista, parantamaan työoloja ja muuttamaan palkkoja, tutkimaan ammatillisten työpaikkojen ja opettamisen pyörövi-ilmioita, mukaan lukien monimuoto-opettajamallit, joita ei ole tähän mennessä tutkittu laajasti, ja tarjoamaan monipuolisia ja riittäviä ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksia, kuten harjoittelua yrityksissä ja kansainvälistä kokemusta henkilöstövaihtojen avulla. Herningin julistuksessa kehoitetaan kiinnittämään huomiota myös opettajien ja kouluttajien henkiseen hyvinvointiin, sillä tätä osa-aluetta ei ole tutkittu riittävästi.

Vaikka yhtäläisten mahdollisuuksien ja osallistavien ammatillisen koulutuksen järjestelmien edistämisessä tapahtunutta edistystä pidetään vähäisenä (painopiste 5), jäsenvaltiot toteuttavat kuitenkin toimia, jotka kohdistuvat haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Erasmus+-ohjelmalla tuetaan monialaisten taitojen, kuten viestintätaitojen, sopeutumiskyvyn ja kulttuurienvälisten taitojen, kehittämistä tukemalla ammatillisen koulutuksen oppijoiden ja henkilöstön liikkuvuutta, yhteistyökumppanuuksia ja valmiuksien

kehittämistoimia. Sukupuolten osallistamisen edistämisestä ja sukupuolistereotyypioiden torjumisesta ammatinvalinnassa sen sijaan on vähemmän näyttöä. Sukupuolten välinen epätasapaino ja naisten aliedustus LUMA-aloilla ja ammatillisessa koulutuksessa vaikuttavat merkittävästi työmarkkinoihin ja pahentavat osaamisvajetta, heikentävät taloudellista tuottavuutta ja lisäävät työelämän ja palkkojen rakenteellista eriarvoisuutta. Osallisuusongelman ratkaiseminen ammatillisessa koulutuksessa on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät (esim. pitkäaikaistyöttömät, vammaiset ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret) voivat saada asianmukaisen ja riittävän koulutuksen, joka antaa heille hyvät valmiudet päästä työmarkkinoille. Näin voidaan nostaa yleistä työllisyys- ja tuottavuusastetta sekä vähentää köyhyyttä. Osallisuuden varmistamiseksi tehokkaiden ammatillisen koulutuksen järjestelmien on tarjottava oppijoiden tarpeisiin perustuvaa kohdennettua tukea, vahvistettava yhteyksiä vakaisiin ja laadukkaisiin työpaikkoihin ja laajennettava mahdollisuuksia osallistavaan työssäoppimiseen.

Ammatillisen koulutuksen laadunvarmistukseen (painopiste 6) keskittyvät jäsenvaltiot ovat myös edistyneet jonkin verran. Noin puolet näistä jäsenvaltioista on laatinut uusia strategioita kansallisten laadunvarmistusjärjestelmien mukauttamiseksi ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalaisen viitekehyksen painopisteisiin, vahvistanut ammatillisen koulutuksen tarjoajien itsearviointia (esim. sisäiset arviointiprosessit, jatkuva parantaminen ja palautejärjestelmät) ja parantanut sidosryhmien osallistumista hallintoon. Jatkuvuus ja investointien lisääminen ovat avainasemassa tämän painopisteen tavoitteiden saavuttamiseksi ja jotta oppijat ja ammatillisen koulutuksen järjestelmät voivat hyötyä niistä maksimaalisesti.

Työmarkkinaosapuolet ovat keskeisessä asemassa ammatillista koulutusta koskevan politiikan hallinnoinnissa ja täytäntöönpanossa, ja ne edistävät politiikan kehittämistä, opetussuunnitelmien suunnittelua, laadunvarmistusta, rahoituspäätöksiä ja uraohjausta. Työmarkkinaosapuolten roolia toimien täytäntöönpanossa voidaan edelleen laajentaa loukkaamatta niiden autonomiaa. Roolin laajentaminen koskee erityisesti osaamista koskevan tiedon hankintaa ja osaamistarpeiden tunnistamista, haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien oppisopimuskoulutusta ja työllistymismahdollisuuksia, uudelleen- ja täydennyskoulutusta sekä epävirallisen ja arkioppimisen tunnustamista ja validointia.

4. Päätelmät

Ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020 annetun neuvoston suosituksen täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa koskevasta kertomuksesta saadaan vaihteleva kuva täytäntöönpanon edistymisestä ja jatkuvista haasteista. Siinä korostetaan ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksia mutta myös joitakin heikkouksia sellaisen osallistavan ja kestävä kehityksen edistämisessä, joka vastaisi hyvin työmarkkinoiden tarpeita. Vaikka useat jäsenvaltiot ovat käynnistäneet tärkeitä uudistuksia, joissa hyödynnetään usein EU:n tuki- ja rahoitusmahdollisuuksia, nykyaikaistamisen ja edistymisen vauhti on ollut epätasaista. Digitalisaatiossa, kuten esimerkiksi tekoälyn hyödyntämisessä, sekä osaamista koskevan tiedon hankinnassa, työssäoppimisessa, oppisopimuskoulutuksessa ja ammatillisen

koulutuksen opettajien ja kouluttajien valmiuksissa on edelleen puutteita. Lisäksi yhteiskunnan mielikuva ammatillisesta koulutuksesta ja sen houkuttelevuudesta on edelleen huono. Nämä seikat johtavat osaamisen kohtaanto-ongelmaan. Jotta ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksia tukea EU:n kilpailukykyä voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla, on edistettävä ammatillisen koulutuksen huippuosaamista ja vahvoja kumppanuuksia yritysten ja työmarkkinaosapuolten kanssa. Myös ammattiopiskelijoiden liikkuvuusmahdollisuuksia ja kansainvälistymistä tulee vahvistaa. Toinen osa-alue, johon on kiinnitettävä lisähuomiota, on perus- ja kansalaistaidot ja LUMA-aidot, jotka ovat ratkaisevan tärkeitä ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työllistymisen edistämiseksi³⁷ ja sen varmistamiseksi, että valmistuneiden osaaminen vastaa työmarkkinoiden tarpeita. Tuleva ammatillisesta koulutusta koskeva eurooppalainen strategia auttaa vastaamaan kaikkiin näihin haasteisiin.

³⁷ Saksan työnantajajärjestöjen keskusliitto (BDA) (2025), For our democracy – democracy education throughout all levels of education. Saatavilla osoitteessa: <https://www.arbeitgeber.de>.